

FILEMON

Kern

In dit briefje van Paulus aan Filemon krijgen we inzicht in de manier waarop hij Filemon probeert te bewegen zijn slaaf Onesimus diens vrijheid terug te geven. Hij doet dit niet autoritair, maar door verbinding te leggen en Filemon aan te spreken op het geloof dat ze delen en de oproep van Jezus om je naaste lief te hebben als jezelf. En zijn oproep raakt ook ons dagelijks leven.

Kerntekst

De kernzin van de brief is vers 16: 'Niet meer als een slaaf, maar als daarboven, als een geliefde broeder.'

Cultuur

De oproep van Paulus om ieder ander als een broeder die naast je staat, te zien, is een tijdbom onder de toen heersende Romeinse en Griekse cultuur, waarin het houden van slaven heel gewoon is. Als een slaaf probeert weg te komen, wordt dat gezien als diefstal: de slaaf steelt zichzelf van de ander. Aristoteles (4e eeuw v. Chr.), een filosoof uit de Griekse oudheid, heeft deze uitspraken gedaan: 'Sommige mensen behoren van nature toe aan anderen.'
'Een slaaf is een stuk gereedschap dat kan praten.'

De Joodse cultuur is gestoeld op de Tien Woorden van God. Deze beginnen met de bevrijding uit het slavenhuis Egypte. (Ex. 20:2) In Ex. 21 staat dat als je een slaaf hebt, hij je zes jaar lang mag dienen, maar in het zevende jaar als vrij man mag vertrekken. Hoe vreemd sommige bepalingen in dat hoofdstuk ook op ons overkomen, God gaat in de eerste plaats voor vrijheid. In het Israël van die tijd komt slavernij weinig voor.

Achtergrond

Onesimus is een slaaf, waarschijnlijk weggelopen van zijn meester Filemon uit Kolosse. Hij is een trouwe en geliefde broeder geworden van Paulus, die in gevangenschap zit. Paulus stuurt Onesimus toch terug naar Kolosse, samen met Tychikus. (Kol. 4:7-9) Onesimus krijgt een brief mee voor zijn meester Filemon, die hij ook laat voorlezen in diens huisgemeente.

Uitgelicht

Hoe probeert Paulus Filemon over te halen Onesimus vrij te laten?

Gevangen

Paulus zit gevangen. Hij noemt dit vijf keer in dit korte briefje, roept daarmee mededogen op voor zijn eigen situatie, maar impliciet ook voor Onesimus:

'Van Paulus, gevangene omwille van Christus Jezus.' (1)

'Paulus, een man van respectabele leeftijd, die gevangen zit omwille van Christus Jezus. Ik zou je om een gunst willen vragen voor Onesimus, die tijdens mijn gevangenschap mijn kind is geworden.'
(9,10)

'Dan had hij namens jou voor mij kunnen zorgen nu ik omwille van het evangelie gevangen zit.' (13)
'Epafras, die samen met mij omwille van Christus Jezus gevangen zit, laat je groeten.' (23)

Dankbaar

Paulus begint al zijn brieven met zijn dankbaarheid te benoemen. Hij legt hiermee verbinding met de ontvanger. In zo'n sfeer van hartelijke verbinding is het moeilijk om nee te zeggen tegen elkaar. In vers 19 noemt Paulus ook dat Filemon hem best wat schuldig is en dus best mag ingaan op het verzoek van Paulus.

Emotioneel

Paulus is heel persoonlijk in deze brief. Hij heeft het over zijn gevangenschap. En hij noemt tot drie keer toe de ingewanden (splangna), van de heiligen en van zichzelf. Hoewel dit in de meest gangbare vertalingen niet meer is terug te zien. Wel in de Naardense Bijbel:

'De ingewanden van de heiligen hebben door jou rust gekregen, broeder.' (7)

'Ik heb Onesimus naar je terug gestuurd, hem, dat is zoveel als mijn ingewanden.' (12)

'Breng mijn ingewanden tot rust, in Christus.' (20)

Er wordt wel gezegd, dat je darmen de hersenen zijn waarmee je voelt. Paulus drukt zich hier zo plastisch uit, om aan te geven dat het om diepe gevoelens gaat, om zijn allerbinnenste.

Paulus doet met deze bewoordingen een intens beroep op Filemon: Ik laat Onesimus los, terwijl hij zoveel voor mij betekent en mij tot nut is (Onesimus betekent 'nuttig'). Wat doe jij, Filemon, ga jij hem weer vastzetten, is hij voor jou nog steeds een nietsnut, een slaaf? 'Ja broeder, laat mij nu eens nut (Onesimus) van jou hebben.' (20) Bevrijd mij van mijn buikpijn.

Vrijwillig

Paulus laat zijn gezag als apostel varen. Hij probeert Filemon zover te krijgen, dat hij vrijwillig doet wat Paulus vraagt, namelijk Onesimus niet weer van zijn vrijheid beroven.

'In mijn verbondenheid met Christus heb ik het volste recht je te zeggen wat je moet doen, maar vanwege je liefde doe ik je liever een verzoek.' (8-9)

'Je moet mij niet een gunst verlenen omdat ik je onder druk zet, maar omdat je het zelf wilt.' (14)

'Ik heb je geschreven in het volste vertrouwen dat je mijn verzoek zult inwilligen, ik weet dat je zelfs meer zult doen dan dat.' (21)

Met gevoel voor humor weet Paulus hoe hij iemand kan inpakken. Hij wil niet van bovenaf anderen iets opleggen, maar benadert mensen zo, dat ze vanuit zichzelf tot verandering komen.

Van binnen

De vraag komt naar boven waarom Paulus niet meer z'n best heeft gedaan, om slavernij radicaal af te keuren, af te schaffen. Paulus gelooft in verandering van binnen uit. De motieven van mensen moeten veranderen. En van daaruit het gedrag.

Ook Jezus richt zich niet op instituten, systemen, politiek, maar op bijvoorbeeld de geldzucht van de mensen om hem heen. (Mat. 22:17ev 'Geef wat van de keizer is aan de keizer', Mat. 6:24 'Jullie kunnen niet God dienen en de mammon', Mat. 19:16-22 De rijke jongeling, en dergelijke.)

Van Paulus leren we dat hij zich niet wanhopig laat maken, omdat hij het systeem niet kan veranderen. Maar dat hij kijkt naar wat er op zijn weg komt, wat hij in die ene situatie kan doen.

Ook wij kunnen niet oorlogen, klimaat, moderne slavernij etc. oplossen. Maar we kunnen wel het verschil maken in een op een situaties. Net als Paulus inwerken op het gemoed van een ander, liefdevol, met humor en met een appel op de verbondenheid.

Het begint en het eindigt bij 'Heb je naaste lief als jezelf.' Met deze innerlijke drive wil je niets meer met slavernij te maken hebben en ga je zien waar het mis gaat, ook bij wat je koopt, in je werk, je financiën etc.

Als gelovigen ben je elkaars broers en zussen, naast elkaar, niet boven of tegenover elkaar. Dit heeft Jezus laten zien. Hij werd onze meest naaste.

Lied

'We shall overcome.'

Een lied in de strijd voor gelijkheid, wereldwijd.